

Agenda – Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 5 – Tŷ Hywel **Robert Donovan**
a fideogynadledda drwy Zoom Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mercher, 22 Mai 2024 0300 200 6565
Amser: 09.30 SeneddEconomi@senedd.cymru

Hybrid

Rhag-gyfarfod preifat

(09.15–09.30)

Cyfarfod cyhoeddus

(09.30)

1 Cyflwyniadau, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(09.30)

2 Papurau i'w nodi

(09.30)

2.1 Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

(Tudalennau 1 – 2)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
– 3 Mai 2024

2.2 Ymchwiliad i Fanc Datblygu Cymru

(Tudalennau 3 – 10)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a'r Gymraeg – 8 Mai 2024

Llythyr gan Fanc Datblygu Cymru – 17 Mai 2024 [Llythyr Cymraeg i ddilyn]

2.3 Grŵp Rhyngweinidogol Bwyd a Materion Gwledig yr Amgylchedd

(Tudalen 11)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig – 9 Mai 2024

2.4 Ardaloedd Draenio

(Tudalennau 12 – 13)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig – 9 Mai 2024

2.5 Craffu cyffredinol ar waith gweinidogion

(Tudalennau 14 – 15)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig – 4 Ebrill 2024

Llythyr ymateb gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig – 14 Mai 2024

3 Ymchwiliad: Economi Gwyrdd – Panel 5 – Cyllid Gwyrdd

(09.30–10.15)

Kate McGavin, Prif Swyddog Polisi a Strategaeth, Banc Seilwaith y DU

Andy Regan, Rheolwr Cenhadaeth, Cenhadaeth Dyfodol Cynaliadwy, Nesta

Egwyl

(10.15–10.25)

4 Ymchwiliad: Economi Gwyrdd – Panel 6 – Astudiaeth achos

(10.25–11.25)

(Tudalennau 16 – 40)

Dafydd Gruffydd, Rheolwr Gyfarwyddwr, Menter Môn

Dr Debbie Jones, Rheolwr Arloesi Carbon Isel, M-Sparc

Robyn Lovelock, Rheolwr Rhaglen y Cynllun Twf, Uchelgais Gogledd Cymru

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – M-SParc [Saesneg yn unig]

Papur tystiolaeth – Uchelgais Gogledd Cymru

Briff Ymchwil

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog Rhif 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

(11.25)

Preifat

(11.25–12.00)

6 Trafod tystiolaeth yn dilyn y cyfarfod

(11.25–11.35)

7 Trafodaeth ar y flaenraglen gwaith

(11.35–11.50)

(Tudalennau 41 – 51)

Dogfennau atodol:

Blaenraglen waith: Papur trafod Hydref 2024 – Gwanwyn 2025

[Saesneg yn unig]

8 Presenoldeb Pwyllgor Sioe Frenhinol Cymru 2024

(11.50–12.00)

(Tudalennau 52 – 54)

Dogfennau atodol:

Sioe Frenhinol Cymru 2024: Papur opsiynau ar gyfer ymweld

[Saesneg yn unig]

Ein cyf/Our ref MA/HIDCC/5187/24

Paul Davies AS,
Cadeirydd, Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
SeneddEconomi@senedd.cymru

3 Mai 2024

Annwyl Paul,

Rwy'n ysgrifennu yn dilyn yr ohebiaeth a anfonwyd gan fy rhagflaenydd Lesley Griffiths AS, a oedd y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd ar y pryd, ar 18 Hydref 2023 ac eto ar 9 Tachwedd 2023, ynghylch yr Offeryn Statudol y cyfeirir ato uchod (a elwir ar y pryd yn 'Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023').

Fe'ch hysbysodd y Gweinidog chi ei bod yn rhoi cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig wneud y Rheoliadau ar ran Gweinidogion Cymru, ond wedyn ysgrifennodd hi eto i gadarnhau nad oeddent wedi cael eu gosod.

Mae fy swyddogion bellach wedi derbyn hysbysiad gan DEFRA y bydd y Rheoliadau'n cael eu gosod ar 7 Mai ac yn dod i rym ar 29 Mai.

Pwrpas y Rheoliadau yw dirymu'r cyfyngiadau a osodwyd ar rai sefydliadau bwyd Brasil. Bydd hyn yn eu galluogi i gael eu hychwanegu at y rhestr o sefydliadau a gymeradwywyd i allforio i Brydain Fawr, ar ôl i restr wedi'i diweddarau o'r sefydliadau a gymeradwywyd gan Awdurdodau Cymwys Brasil gael ei chyflwyno.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 1

Gan fod cydsyniad wedi cael ei roi'n flaenrol i'r Ysgrifennydd Gwladol weithredu ar ran Gweinidogion Cymru i wneud y Rheoliadau hyn ar 12 Hydref 2023, anfonwyd y llythyr hwn atoch er gwybodaeth yn unig.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Jeremy Miles AS
Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni
a'r Gymraeg

8 Mai 2024

Annwyl Jeremy,

Yr Ymchwiliad i Fanc Datblygu Cymru (BDC): gwaith dilynol

Diolch am ddod i'r Pwyllgor ar 24 Ebrill i roi tystiolaeth ar gyfer ymchwiliad y Pwyllgor. Rwyf eisoes wedi ysgrifennu at y Banc yn dilyn eu sesiwn dystiolaeth i'w holi ymhellach ynghylch rhai pwyntiau a gododd o'r cyfarfod.

O ran y cwestiynau a godwyd ynghylch annibyniaeth Banc Datblygu Cymru ar Lywodraeth Cymru, a hefyd ynghylch ei phrosesau diwydrwydd dyladwy mewnol, nodaf ichi ddweud mewn tystiolaeth i'r Pwyllgor Materion Cymreig ar 1 Mai eich bod wedi gofyn i'r Banc ystyried a oes unrhyw brofiadau diweddar wedi peri iddynt edrych eto ar eu prosesau diwydrwydd. Mae hyn yn sicr i'w groesawu, gan fy mod yn disgwyl y bydd hwn yn fater a gaiff ei gynnwys yn adroddiad y Pwyllgor ar yr ymchwiliad.

Yn y Pwyllgor, fe wnaethoch ymateb i fy nghwestiynau am y berthynas rhwng Banc Datblygu Cymru a Llywodraeth Cymru gan gyfeirio at ddogfen fframwaith sy'n llywodraethu'r berthynas honno ac yn sail iddi. Cyfeiriodd y Trefnydd hefyd at y ddogfen hon mewn ymateb i gwestiynau ar y mater yn y Cyfarfod Llawn ar 23 Ebrill. I sicrhau tryloywder ac i'n cynorthwyo â'n hymchwiliad, byddwn yn ddiolchgar pe gallech anfon copi o'r ddogfen honno i'r Pwyllgor cyn gynted â phosibl.

Cofion cynnes,

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Paul Davies MS
Chair, Economy, Trade and Rural Affairs Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Via email to: SeneddEconomy@senedd.wales

17th May 2024

Dear Mr. Davies,

Please find attached with this letter the Development Bank's responses to the additional questions from the Economy, Trade and Rural Affairs Committee.

Please do not hesitate to get back to me if any further information is required.

Yours sincerely

Giles Thorley
Chief Executive

Development Bank of Wales Plc

Unit J, Yale Business Village, Ellice Way, Wrexham LL13 7YL
info@developmentbank.wales | developmentbank.wales

Development Bank of Wales Plc is the holding company of a Group that trades as Development Bank of Wales. The Group is made up of a number of subsidiaries which are registered with names including the initials DBW. Development Bank of Wales Plc is a development finance company wholly owned by the Welsh Ministers and it is neither authorised nor regulated by the Prudential Regulation Authority (PRA) or the Financial Conduct Authority (FCA). The Development Bank of Wales has three subsidiaries which are authorised and regulated by the FCA. Please note that neither the Development Bank of Wales Plc or any of its subsidiaries are banking institutions or operate as such. This means that none of the group entities are able to accept deposits from the public. A complete legal structure chart for Development Bank of Wales Plc can be found at www.developmentbank.wales

Tudalen y pecyn 5

What guidance is given to businesses in order for them to understand everything involved with an equity investment?

We recognise that our role as a development bank is to counteract the cyclical nature of the mainstream capital markets and to develop new or underserved markets. Our approach as a lender or investor is supportive while still being commercial.

Equity finance is the primary funding mechanism for innovative early-stage businesses and is a means to fuel growth in later stage businesses without the cashflow burden of debt repayments. The demand for equity in Wales has grown but is still relatively small, with UK research from the British Business Bank showing that Wales had 2.6% of the total UK transactions in 2022¹. It is interesting to note however, that the value of equity investment into UK SMEs contracted in the year but that Wales was one of only three UK regions which had an increase in the number of transactions and that the Development Bank participated in over half of these.

There are some fundamental differences between an early-stage technology business and a later stage business in approaches to fundraising. With pre-revenue businesses, equity is typically the main if not only route to raising the capital necessary to bring a product to market. From a company point of view, founders have a strong belief in the commercial opportunity of their technology whereas from an investor point of view, an unproven business will always be perceived as higher risk. More mature business will have a broader range of funding options available to them and have other priorities when considering an investor such as such as goal alignment or route to exit. These differences shape the way we work with companies and as discussed in our previous paper, we have specialist teams with the appropriate skills and experience to work with each customer group.

When a business applies to the Development Bank for finance, a colleague from one of our five offices across Wales will work directly with them through the process to understand their funding needs. The aim is to tailor a package of funding for them from the full range of funds available and consider equity where appropriate.

The process from thereon when negotiating an equity investment includes considerations such as ensuring good alignment of growth goals and strategy, validating the commercial opportunity and valuation. We invest the time meeting and developing a relationship with management teams as we work through these during the diligence process.

When working with businesses, particularly those who may be raising funding for the first time, we recognise the importance of communicating transparently through the process. It is however, important to be aware that this process is a negotiation with commercial aims for both the company and for the Development Bank as an investor and this cannot be a replacement for a company taking its own independent advice. We encourage external advice on all transactions, and this is something we are considering formalising. We also actively encourage companies to do their due diligence on us through speaking to other equity backed companies.

There are a number of very good business support programmes in the ecosystem that offer guidance and support including Business Wales and the Accelerated Growth Programme, Alacrity Foundation and the Fintech Foundry. We regularly work in partnership with these other business support

---

¹ [Small Business Equity Tracker 2023 \(british-business-bank.co.uk\)](https://www.british-business-bank.co.uk)

organisations to support their programmes, participating in events and panel discussions and supporting accelerators with training.

We have taken other steps such as making our term sheet on equity deals clearer and easier to understand and ensure it highlights key terms early in the process. This is ongoing work for us and we reference our approach to that of the market including using BVCA documentation.

There is more to be done. For example a recent discussion with Fintech Wales members highlighted the need for us to better explain the Wales Angel Co-Investment Fund which is a passive investment fund whereby the Development Bank follows the terms agreed between the company and a lead Angel investor.

More broadly, we have and will continue to invest in assets and guides to support the wider market on the fundamentals of equity investment. We have run information campaigns on the topic, including digital content such as videos and blogs, and promotion through various media and speaking opportunities. This is a strategy that will continue this year as we publish our learning hub.

How wide is the pool of potential Investor Directors that the Development Bank appoints from? Do you ever appoint the same Investor Director to sit on the boards of multiple companies that the Development Bank has invested in?

We currently have a database of 165 potential non-executive directors or chairs, some of which could also be investor directors. We do appoint the same people multiple times if their experience and skillset is a good match for the company's needs, and they have the bandwidth to make a positive contribution. As explained in our previous evidence, appointments are always made with consideration and a genuine expectation that the investor director will help the company achieve its business aims and typically with agreement and consensus from the company and other shareholders and stakeholders.

What degree of control does the Development Bank have on the way an Investor Director operates and the decisions they take once appointed?

An equity investment from the Development Bank will typically contain the right to appoint either an investor director or a board observer. The role and way in which an investor director is appointed, when that right is exercised, was covered in our earlier paper.

The investor director is a director of the company and has the same legal duties as any other director as governed by the Company's Act and director's duties. They are required to act in the interest of the company and all shareholders. Through our monitoring role we consider the decisions and proposals made by the board which includes the investor director, but do not exert any degree of control on an investor director.

The investment agreement outlines the matters/decisions that require specific consent. These would be matters considered to be important and material to our investment such as major items of expenditure, taking on additional debt, the appointment of an employee at a salary above an agreed threshold or the appointment and removal of directors.

When an investor director is appointed, we maintain our relationship with the company through a monitoring role and can remove and replace an investor director, typically this might happen in a business on a growth trajectory and where there may be a need for different skills as a business evolves. Investor directors suited to an IP rich pre-revenue business can be very different to those required when the company is driving towards an exit event.

Investor Director remuneration

In cases where an investor director is appointed, remuneration is negotiated and agreed between the company and the individual.

How many complaints has the Development Bank received in each year over the last 5 years?

The Development Bank Group received 1,765 applications for business funding last year and more detail is provided below.

FY	Applications	Number of complaints	Feedback*
2019/20	1853	15	-
2020/21	2693	14	-
2021/22	1896	20	-
2022/23	1678	3	9
2023/24	1765	11	12

*N.B historically all forms of feedback and complaints were simply logged as a complaint, however in the last two financial years, we have separated feedback from complaints

Has the Development Bank undertaken any benchmarking against other comparable institutions on a usual level of complaints they might expect to receive? If so, are the current complaints in line with the Bank's findings?

Complaints data is published by the FCA however it is difficult for us to benchmark ourselves directly as the FCA only requires regulated activity to be reported to them. Such activity is consumer credit, mortgages, banking, insurance and pensions, and therefore falls outside the scope of business lending. As an illustration, whilst the Development Bank received 11 complaints in the latest financial year, only 2 of these are reportable to the FCA as they relate to our regulated legal entity, DBW Investments 10 Ltd (DBW10). The primary mechanism for tracking satisfaction over time is through the common KPI Net Promoter Score which was detailed in our previous paper.

Whether the Bank has undertaken any work to understand how the Bank is viewed by businesses that have either been unsuccessful in securing funding from the Bank or have never applied to the Bank for support.

In addition to our existing customer satisfaction monitoring, we periodically undertake stakeholder perception research at least once during a corporate plan cycle, across all groups including

customers, the wider SME population, business advisors and other business organisations, a summary of which was included in the 2022 annual report and accounts (excerpt below), and the next research is planned for this year at the mid-point of our current corporate plan.

“An independent study of almost 800 customers and key stakeholders including membership organisations was conducted in 2021. The objectives of the research were to understand the extent to which the Development Bank is perceived as:

- A trusted expert in business finance
- An authoritative voice in SME investment and economic development
- A commercial investor with a social remit
- A responsible/ethical investor

The study also considered the appetite and intent for external investment, in particular equity investment.

Key findings of the report show that the Development Bank scores well in terms of being a responsible investor, awareness of the Bank and likelihood of recommending it among Intermediaries interviewed as part of this research was strong. However, only one third (34%) of SMEs were aware of the Development Bank of Wales.

Among membership organisation participants in the qualitative research, the Bank was felt to have a number of roles including helping SMEs in Wales to access finance especially if they might have struggled to find financial support from more ‘traditional’ lenders; aligning with Welsh Government priorities; being an important tool for economic development in Wales; and developing as a strategic partner for businesses.

Some membership organisation participants deemed the Bank’s priorities as supporting businesses that might find it difficult to access finance provided it made commercial sense. Prioritising growth and innovation were also noted.

Encouragingly, all groups were much more likely to spontaneously mention strengths rather than weaknesses of the Development Bank of Wales. For intermediaries, top of mind strengths related to market position factors such as its Welsh focus, our willingness to lend where others won’t and our variety of funding. Our portfolio customers spontaneously mentioned strengths relating to customer service attributes such as *good communication, accessibility, listening to business and a personal, friendly service.*

Membership organisation participants in the qualitative research voiced similar, positive brand perceptions. They also associated the Bank with being ‘professional’, ‘local’ and ‘proudly Welsh’. There was also reference to how our profile and reputation had reportedly improved in recent years.”

Will the loss of over £62 million reported for the financial year 2022/23 have any impact on the Development Bank’s ability to meet the aims and objectives set by the Welsh Government, and will said losses decrease the amount of money available for the Bank to loan out going forward?

In line with the Fifth Senedd’s Economy, Infrastructure and Skills Committee’s recommendation, I would encourage the Development Bank to publish information alongside its annual accounts – in

plain English and Welsh - that would allow any interested member of the public to see whether the organisation has covered its costs in the preceding year and to understand the practical effects of any losses or surpluses identified in the accounts.

The number quoted above appears to be the operating (loss)/profit line of the consolidated income statement on page 152 of the annual accounts. The correct figure for the year is the bottom line of the same table, reported as a £24 million loss for 2022/23. This does not impact the Development Bank's ability to meet the aims and objectives set by the Welsh Government. We remain on track to meet our investments targets and loan repayments to the Welsh Government as set out in the funding agreements.

We noted the request from the committee to include an explanation of the accounts and agreed that this was a positive development to improve transparency. As a result, we introduced the Chief Financial Officer (CFO) report from 2018 onwards.

The Economy, Infrastructure and Skills Committee commented on the change and its contribution to members understanding of the Development Bank's financial position.

"It was pleasing to hear a positive story about the Bank's progress against investment targets to date, and to see in the annual report a more transparent presentation of financial information that the Committee had recommended last year."

Russell George MS, Chair of the Economy, Infrastructure and Skills Committee
Letter to Giles Thorley 7 February 2019 - ref EIS(5)-06-19(P1)

The CFO report provides a high-level review of our financial performance, describes the two parts to the business by separating the delivery from the funds themselves, and compares year on year performance.

The loss shown in the accounts is primarily a result of three non-cash items which are accounting exercises and meet the requirements of the International Financial Reporting Standards:

- Expected Credit Losses (£17 million)
- Changes in Fair Value (£30 million)
- Notional Interest on Welsh Government Loans (£9 million)

The CFO report shows that the Development Bank covers its operating costs (services business) annually and that surpluses or losses from the funds business should not be assessed annually because fund results include volatility caused by year-on-year movements in assets held at fair value, impacted by the prevailing economic conditions and which are estimates and unrealised.

A longer-term view on a fund-by-fund basis may be a more appropriate way to assess performance of the Development Bank's funds which are monitored through quarterly reports to the Welsh Government.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion
Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: HID/PO/0134/24

Sarah Murphy AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerydd
CF99 1SN

8 Mai 2024

Annwyl Sarah,

Yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyng-sefydliadol, hoffwn eich hysbysu o ganslo'r cyfarfod Grŵp Rhyngweinidogol Bwyd a Materion Gwledig yr Amgylchedd diweddaraf. Roedd disgwyl i'r Grŵp gyfarfod ar 1 Mai, a dyma fyddai'r cyfarfod cyntaf ers mis Medi 2023.

Dywedais yn fy [Natganiad Ysgrifenedig](#) ar 29 Ebrill ar yr Uwchgynhadledd Tywydd Eithafol y byddwn yn trafod effaith ffermwyr a thyfwyr yng Nghymru yn y Grŵp Rhyngweinidogol. Roedd hyn yn un o nifer o drafodaethau pwysig a sensitif i amser yr oeddem i fod i'w cael. Roeddem hefyd yn bwriadu trafod problemau parhaus gyda phapur gorchymyn Fframwaith Windsor, ac roeddem yn bwriadu llofnodi'r Cynllun Gweithredu Strategol Bioamrywiaeth Cenedlaethol a fydd yn cael ei lansio yn ddiweddarach y mis hwn.

Roedd y ffaith bod hwn wedi'i ganslo yn siom ac yn gyfle a gollwyd. Rwyf wedi ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Gwladol i fynegi fy siom ac wedi gofyn iddo ymrwmo i ddyddiad newydd ar frys. Rwy'n gobeithio y byddwn yn gallu aildrefnu'r cyfarfod yn gyflym, a byddaf yn eich hysbysu pan fyddwn wedi gallu gwneud hyn.

Rwy'n copïo'r llythyr hwn at Rebecca Evans AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid, y Cyfansoddiad a Swyddfa'r Cabinet, a Chadeiryddion y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith a Phwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 11

Ein cyf/Our ref: HID/PO/0127/24

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

9 Mai 2024

Annwyl Paul,

Diolch am eich llythyr dilynol dyddiedig 8 Ebrill ar ran Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ynglŷn â pha mor effeithiol a chynaliadwy yw'r ffordd yr ydym yn rheoli Ardaloedd Draenio Mewnol ar hyn o bryd, a diolch ichi hefyd am rannu barn Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ac Undeb Amaethwyr Cymru (UAC).

Rwy'n cydnabod y pryderon am rôl a model gweithredu presennol y Byrddau Draenio Mewnol a'r Ardaloedd Draenio Mewnol gan eu bod yn bryderon y mae pobl wedi'u codi'n uniongyrchol gyda mi.

Ceir wrth reswm gwestiynau sylfaenol ehangach y mae angen inni fynd i'r afael â nhw wrth ystyried sut yr ydym am addasu i effeithiau'r newid yn yr hinsawdd, a'r hyn y mae hynny'n ei olygu, nid yn unig o ran draenio tir ond hefyd o ran rheoli perygl llifogydd yn ehangach. Rydym yn dystion i achosion mwy mynych o dywydd eithafol a fydd yn arwain at fwy o berygl o lifogydd i gymunedau ledled Cymru ac at achosion lle bydd tir amaethyddol o dan ddŵr.

Rwyf wedi bod yn ystyried fy mlaenoriaethau ar gyfer y portffolio yn ofalus ers imi ymgymryd â fy swydd gyfredol, ac rwyf wedi bod yn glir bod yn rhaid i unrhyw weithgarwch arwain at ganlyniadau ystyrlon a dangos hefyd fod ymgysylltiad priodol â'r rheini sydd â diddordeb a buddiant yn y mater. O ran adolygu'r model gweithredu cyfredol, nid ar chwarae bach y byddai gwneud hyn gan y byddai'n golygu mynd at wraidd yr heriau niferus sy'n ein hwynebu wrth geisio cadw'r ddysgl yn wastad rhwng cynnal rôl y tir ar gyfer lleihau llifogydd a chefnogi amaethyddiaeth a chynhyrchu bwyd.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Am y rheswm hwnnw, rwyf wedi dod i'r casgliad na fedrwn neilltuo adnoddau ar gyfer y math o adolygiad sydd yn fy marn i ei angen ar hyn o bryd.

Er bod hyn rwy'n siŵr yn destun siom i randdeiliaid, rwyf am annog deialog fywiog ynglŷn â ffyrdd cynaliadwy o reoli perygl llifogydd all cryfhau cymunedau a pherchenogion tir, a pharhau yr un pryd i addasu i fygythiadau'r newid yn yr hinsawdd. Ond gallai unrhyw gyfraniad gan bwyllgor ETRA i'r maes fod yn ddefnyddiol a gwybodus. Yn wir, gallai'r materion hyn fod o ddiddordeb hefyd i'r Pwyllgor Newid Hinsawdd.

Rwyf wedi gofyn i fy swyddogion gadw llygad ar y sefyllfa a byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor pan fyddaf mewn sefyllfa i wneud hynny.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Huw Irranca-Davies AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

04 Ebrill 2024

Annwyl Huw

Hoffwn eich llongyfarch ar eich penodiad yn Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig.

Er eich bod eisoes yn gyfarwydd â rhywfaint o waith y Pwyllgor sy'n dod o fewn eich portffolio, roeddwn eisiau rhoi diweddariad i chi ar y gwaith materion gwledig rydyn ni wedi'i wneud yn ddiweddar, ac sydd wedi'i gynllunio.

Ar 22 Chwefror 2024, cynhaliodd y Pwyllgor ymchwiliad undydd byr i Cyswllt Ffermio yn canolbwyntio ar barodrwydd a chapasiti Cyswllt Ffermio i ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol sy'n ofynnol o dan y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, yn ogystal â chefnogi ffermwyr yn ystod y cyfnod pontio.

Yn ystod tymor yr haf, bydd y Pwyllgor yn cynnal ymchwiliad i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Mae'r Pwyllgor yn edrych ymlaen at glywed gennych yn ein cyfarfod ar 13 Mehefin 2024. Bydd hyn yn cynnwys dwy sesiwn - sesiwn gyffredinol fydd y gyntaf, yn gyfle i nodi eich blaenoriaethau a myfyrio ar agosáu at eich can diwrnod cyntaf fel Ysgrifennydd y Cabinet, a bydd yr ail sesiwn yn canolbwyntio ar ein hymchwiliad i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Mae'r Pwyllgor yn edrych ymlaen yn fawr at ymgysylltu â chi yn eich rôl newydd.

Cofion cynnes

Paul Davies AS

Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

We welcome correspondence in Welsh or English

Huw Irranca-Davies AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion
Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: HID/PO/109/24

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

14 Mai 2024

Annwyl Paul,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 4 Ebrill ac am eich llongyfarchion caredig.

Nodaf, gyda diddordeb, ymchwiliad undydd y Pwyllgor i Cyswllt Ffermio ym mis Chwefror. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi ffermwyr gyda chyngor, arweiniad, hyfforddiant a grantiau. Cyswllt Ffermio yw ein prif ddull ar gyfer darparu dysgu a datblygu a rhannu gwybodaeth. Fel y gwyddoch, mae'r cytundeb Cyswllt Ffermio presennol yn rhedeg tan 31 Mawrth 2025. Mae'n bosibl y bydd ein cynnig yn y dyfodol ar ôl hynny yn cadw'r brand Cyswllt Ffermio, neu efallai na fydd yn ei gadw. Fodd bynnag, byddaf yn sicrhau ei fod yn addas i'r diben ac yn darparu'r un cymorth o ansawdd uchel i ffermwyr, yn ymateb i amcanion Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) ac yn cyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy wrth i ni symud i ffwrdd oddi wrth y Cynllun Taliad Sylfaenol. Bydd ein cefnogaeth i ffermwyr yn parhau i fod ar gael i bob ffermwr, p'un a ydynt yn gwneud cais am y Cynllun Ffermio Cynaliadwy ai peidio. Edrychaf ymlaen at ddarllen yr adroddiad unwaith y bydd ar gael.

Rwy'n awyddus i weithio'n gadarnhaol gyda'r Pwyllgor a chymryd rhan yn eich gwaith pwysig yn y dyfodol, gan gynnwys fy nghyfarfod gyda chi ym mis Mehefin lle gallwn drafod ehangder fy mhortffolio, a'r sesiwn ar gyfer trafod y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn benodol.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 15

Eitem 4

Senedd Cymru
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Economi Gwyrdd
GE18
Ymateb gan: M-SParc

Welsh Parliament
Economy, Trade, and Rural Affairs Committee
Green Economy
GE18
Evidence from: M-SParc

Green Economy

The Green Economy represents a huge opportunity for Wales, with North Wales uniquely placed to take advantage with its' mix of nuclear, wind, tidal, hydro-, solar and hydrogen opportunities. For Wales to take advantage of the potential economic benefits from these sectors, and benefit from hosting infrastructure projects in Wales, the Welsh Government must focus on 4 key areas; supply chain development, skills development, innovation and project pipelines and certainty to ensure Wales maximises on the benefits from the green economy.

The Welsh Government needs to work with key developers and stakeholders, including UK Government, to strengthen, monitor and support the local skills and supply chain requirements associated with energy infrastructure projects in Wales. There needs to be earlier and more meaningful engagement with developers, showing clear commitments, which must be mandated, to ensure local supply chains have an opportunity to supply the sector. The Welsh Government also need to take increased ownership of the projects to ensure they can mandate and subsequently monitor supply chain and skills opportunities.

Supply Chain

The Welsh Government has done well to support supply chain clusters such as the [Offshore Energy Alliance](#), the [North West Nuclear Arc](#) and [Wales Nuclear Forum](#), but incentives such as these still run on very tight budgets, increasing support would enhance the benefits these clusters could bring to the sector.

The Offshore Energy Alliance has set up a **group**, consisting of over 45 companies who meet regularly to network, share best practise and collaborate on opportunities within the offshore energy sector. The support from the OEA for these businesses means they have access to the developers and large tier 1 companies that they wouldn't usually meet as often. This network of companies are working together to deliver innovation and economic benefit for the region in the green sector, and further funding for programmes such as these is essential for the development of the supply chain.

Another supply chain cluster which is key to delivering economic benefit for Wales within the green economy is the Wales Nuclear Forum. The forum brings together companies working within the nuclear sector to highlight developments in the sector and provide networking opportunities.

Clusters such as these, all of which are supported by the Egni team at M-SParc, provide essential support for supply-chains in the Green sector across Wales. Most of these clusters are run on tight budgets, by volunteers, thus if the Welsh Government wishes to maximise opportunities from these clusters; clear and dedicated long-term support is needed, to enable the widening of the clusters' reach to supply chains, and provide the support and guidance needed to maximise opportunities in this sector.

Without the support of clusters like these, companies will have diminished visibility of the green sector, and will therefore be less likely to connect, network and form collaborations, resulting in less jobs within the sector.

Skills

Similar key targets and obligations should additionally be mandated within skills. There already exists a [skills gap north Wales](#), which is projected to grow over the coming years as we see new developments in either offshore energy, nuclear or both. To maximise the potential economic opportunities, the Welsh Government need to ensure that local people have the appropriate skills to benefit from the job opportunities these developments will bring. As with the supply chain, there needs to be cross sectoral collaboration, and a clear pipeline of opportunities to give HE and FE institutions the confidence to develop the appropriate courses, giving people the choice to train in the relevant sectors.

It is important that the Welsh Government work with regional partners across the sector to highlight and promote the jobs that are in Wales, highlighting future opportunities. We are hearing from our ecosystem/networks? that there is a shortage in engineers, we are therefore looking to set up a specific programme to support that, and Welsh Government should also be focusing on specific areas and supporting the development of skills to support the growth of the green economy.

Ensuring that those already working in the sector have access to the skills and training required to ensure they are up to date with latest developments and can transition between sectors will be especially important when supporting the green economy. There is a clear lack of awareness of the types and availability of green jobs, especially across [north Wales with young people still believing they have to leave the region to find 'high-value' jobs](#). The skills gap will be harder to manage and will need a more targeted intervention to maximise economic impact from the green sector. At M-SParc, we deliver a [skills academy](#) programme which aims to bridge the skills gap with 6month placements in industry, to facilitate the entry into skilled sectors, and ensure we don't lose out on these job opportunities.

Certainty

There also needs to be a more coordinated approach across the sector to ensure there is a pipeline of opportunities for companies, to instil confidence and de-risk any investments needed by companies to maximise the opportunities from the sector.

There is a key role for the Welsh Government to work within its devolved powers, and through working UK Government, to deliver a clear timeline for future projects and the associated opportunities to de-risk investment into supply chain and skills ahead of project development. Without this, we will not be able to fully take advantage of the huge skills and supply chain opportunities and ultimately, these opportunities will be lost to elsewhere. The Welsh Government needs to maintain pressure on the UK Government to deliver on agreed projects and objectives and ensure Wales is at the forefront of these discussions, especially if the projects are being hosted in Wales.

Companies, especially SMEs (which make up over 99.3% of enterprises in Wales) cannot invest in new products, processes, jobs or skills without a clear pipeline of opportunities – the risks are too large for companies to commit to large costs or changes for just one project, which may still be uncertain. If companies were confident in the pipeline of opportunities, they would be able to scale up to the demands of the green sector and bring about the associated benefits. Without that certainty, it is more likely that larger, more established companies from outside of Wales will be better placed to take advantage of the opportunity, which will not result in the same levels of economic development for Wales.

The consenting process for new developments is long, complex and expensive and is a barrier for the green economy in general, not just in Wales. We are in a climate emergency, both UK and Welsh Government have acknowledged this and yet barriers to development persist. If projects continue to take decades to develop, we will never realise our climate goals, let alone the associated opportunities from the green economy. The Welsh Government needs to continue to put pressure on the UK Government to ensure a timely progression of projects and to ensure the Welsh supply chain and communities benefit from hosting the developments.

Innovation

Wales has an incredible innovation ecosystem with key innovation centres such as [M-SPARC](#), [Aber Innovation](#), [AMRC Cymru](#) and [Tramshed Tech](#), giving a true opportunity to lead a green innovative economy in Wales. The Welsh Government needs to continue and enhance support for innovation within the green sector. There is often a barrier to technology adoption, but Wales should be targeting these opportunities and become the home of green innovation by creating an ecosystem where pilot projects thrive.

Another potential route to maximising the economic opportunities would be for the Welsh Government to take a more active role in key developments. Welsh Government should explore the option of partnering on projects, through Ynni Cymru or similar bodies. This would give the Welsh Government the power to deliver impact, control the local supply chains, skills and potential community benefits schemes associated with the developments. This would be an innovative approach to new developments. The establishment of Ynni Cymru has given the Welsh Government a unique opportunity to partner on and support green projects across Wales.

Welsh Government also need to be targeting the current community benefits schemes, as the current system is not adequate and will not deliver the economic impact desired. There needs to be more strategic thinking about this funding, small pots of funding for community councils to host projects in their local area are not enough and a more ambitious approach is required. Developers should be given clear guidance on the commitments expected of them to host projects in Wales. We need to be bold in our ask – there are limited development sites and therefore Welsh Government could be in a strong bargaining position and use it accordingly.

Overall, the Welsh Government needs to be more proactive in supporting the green economy and giving adequate support to Wales' supply chain clusters and skills, before the opportunities are missed. SMEs need increased confidence to invest in new supply chain techniques or up-skilling, and the Welsh Government needs to provide that certainty, support and guidance to allow Wales to take advantage of the green economy.

Economi Gwyrdd - Ymgynghoriad

Mae Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn cynnal ymchwiliad i'r [economi gwyrdd](#)

Gwahoddiad i Uchelgais Gogledd Cymru roi tystiolaeth: 22 Mai, 2024 (10:25 – 11:25)

Cylch gorchwyl

1. O fewn ei phwerau datganoledig, beth ddylai fod yn flaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru i wneud y mwyaf o'r cyfleoedd economaidd posibl o sectorau economi gwyrdd? I ba raddau mae ei ddull presennol yn adlewyrchu'r rhain?

Ynni adnewyddadwy - O fewn ei phwerau datganoledig, dylai Llywodraeth Cymru flaenoriaethu datblygu sectorau ynni adnewyddadwy, megis hydrogen gwyrdd, ynni solar, gwynt a morol, sy'n trosoli'r adnoddau naturiol sydd ar gael yng Nghymru. Dylai barhau i geisio cydbwysedd rhwng buddsoddiad y sector preifat a pherchnogaeth gymunedol ar ynni, gan sicrhau bod buddion o fuddsoddiadau gan y sector cyhoeddus mewn ynni adnewyddadwy o Gymru yn cryfhau ein heconomi a'n gwydnwch.

Amaethyddiaeth a garddwriaeth gynaliadwy - Yn ogystal, bydd canolbwyntio ar amaethyddiaeth a garddwriaeth gynaliadwy yn creu buddion economaidd sylweddol wrth gryfhau iechyd ein gweithlu a'n tir. Mae gennym ddigon o adnoddau naturiol sy'n sail i system fwyd gref, ond gall polisi'r Llywodraeth ymddangos mewn seilo ac yn canolbwyntio'n ormodol ar fuddion economaidd tymor byr, ar draul costau economaidd tymor hir i iechyd y cyhoedd (o ordewdra, ffo llygredig, ymwrthedd gwrthfotig ayb) ac i'r systemau naturiol y mae ein heconomi yn dibynnu arnynt (e.e. dihybyddu pridd, cwmp poblogaethau pryfed peillio ayb). Gallwn hefyd golli'r buddion a manteision ein system fwyd yn ein cymunedau lleol. Rydym yn croesawu'r cyfleoedd a ddaw yn sgil newidiadau i reolau caffael y sector cyhoeddus sy'n cefnogi ystyriaeth o gynaliadwyedd ochr yn ochr â chost ac ansawdd, buddsoddi mewn partneriaethau bwyd cymunedol a chydnyddiaeth fwy penodol o arddwriaeth o fewn y cynllun ffermio cynaliadwy (erwau llai, cyllid mwy hygyrch ayb).

Datgarboneiddio busnes - Mae'r dull presennol Sero Net Cymru yn cynnwys gosod targedau uchelgeisiol i leihau carbon a chyllid ar gyfer prosiectau gwyrdd, ond gellid ehangu hyn ymhellach i ysgogi arloesedd mewn technolegau cynaliadwy trwy brifysgolion, buddsoddiad yn y sector preifat a phartneriaethau cyhoeddus-preifat. Mae angen mwy o waith i brofi cadernid technolegau datgarboneiddio arfaethedig a buddsoddiadau cyfalaf – gan sicrhau bod gostyngiadau diriaethol mewn allyriadau yn cael eu profi ym mhob giât benderfynu. Ffocws unedig ar gefnogi busnesau i ddatgarboneiddio – gan ystyried yr asedau naturiol rhanbarthol a fydd yn cefnogi'r newid hwn i fusnesau.

Cryfhau sectorau bob dydd - Mae integreiddio cynllunio economaidd tymor hir, rhaglenni a buddsoddiad trwy fecanweithiau fel Bargeinion Dinas a Thwf, Ardaloedd Buddsoddi a Phorthladdoedd Rhydd yn meddu ar botensial gwirioneddol i alinio polisiâu'r Llywodraeth â swyddi cynaliadwy a chyfleoedd economaidd, fodd bynnag, rhaid i lywodraethau a rhanddeiliaid dderbyn y bydd y buddion o fynd i'r afael â'r materion economaidd cronig hyn a'r meysydd twf hyn yn cymryd amser. Sylwch hefyd ar y risgiau sy'n gysylltiedig â'r dull hwn, a nodir yn yr adran nesaf ar rwystrau.

Addasiad hinsawdd – rydym bellach yn debygol o edrych ar wresogi byd-eang o 2.7 gradd neu fwy, felly ar y trywydd ar gyfer cynnydd sylweddol yn lefel y môr, llifogydd fel na welsom erioed o'r blaen a thonnau poeth a fydd yn bygwth ein seilwaith digidol, trafndiaeth ac addysg. Felly, ochr yn ochr â phwyslais parhaus ar ddatgarboneiddio a chamau gweithredu cadarnhaol natur i gefnogi economi gwyrdd, bydd yn hanfodol sicrhau bod pob polisi a buddsoddiad bellach hefyd yn gyrru tuag at addasu. Yn ogystal ag addasu seilwaith (e.e. tanio fel safon mewn parthau llifogydd), bydd angen 'cynlluniau colyn cynnyrch' ar fusnesau ar gyfer ystod o senarios (fel y gwelsom yn Covid gyda distyllfeydd yn cynhyrchu hylif diheintio dwylo) ac i feithrin sgiliau cynllunio brys e.e. protocolau cludiant staff i gwaith yn ystod tywydd eithafol.

2. Beth yw'r prif rwystrau i Gymru wneud y mwyaf o gyfleoedd yn yr economi gwyrdd, a pha gamau y dylid eu cymryd i oresgyn y rhain?

Mae'r rhwystr mwyaf arwyddocaol yn parhau i fod yn ddiffyg cyd-ddealltwriaeth ymhlith timau arweinyddiaeth y sector preifat a chyhoeddus o ddifrifoldeb yr argyfyngau a newid o "fusnes fel arfer" i'r meddylfryd hirdymor/ataliol a ddisgwyllir gan y Ddeddf Lles Ffyrdd o Weithio. Mae diffyg consensws ar hyn yn gwahodd ac yn galluogi 'golchi gwyrdd' o fewn penderfyniadau polisi a buddsoddi, sy'n tanseilio cynnydd tuag at ffyniant a gwynnwch a ragwelir gan y Ddeddf Llesiant.

Yn hytrach:

Gallai Adroddiadau Tueddiadau'r Dyfodol (neu gyflwyniad mwy cryno o ddyfodol posibl e.e. [Plismona 2040](#)) gael eu hintegreiddio'n fwy mewn prosesau a arweinir gan Lywodraeth Cymru neu gan awdurdodau lleol, gydag achosion busnes am arian cyhoeddus yn cael eu profi gan dimau sicrwydd yn erbyn y senarios hyn.

Cyfarwyddyd mwy ar ba ffynonellau data y dylid eu defnyddio ar gyfer asesiadau risg awdurdodau lleol i gynnwys ffynonellau fel [Trydydd Aseiad Risg Newid Hinsawdd y DU ar gyfer Cymru 2023](#) (sy'n dangos bod angen mwy o weithredu neu ymchwil bellach ar 51 allan o 61 o risgiau, ac mae 26 risg wedi cynyddu mewn brys ers yr aseiad risg diwethaf) ac [adroddiad addasu 'Cynnydd yng Nghymru' y Comisiwn Newid Hinsawdd 2023](#) (a fanylodd ar ddarlun o 'esgeuluso anfwriadol' o asesu risg yn yr hinsawdd yn y rhan fwyaf o gynlluniau corfforaethol a datgarboneiddio awdurdodau lleol, byrddau gwasanaethau cyhoeddus, Datganiadau Ardal CNC a Bargeinion Twf).

Mae angen arweiniad a chymorth i helpu timau arweinyddiaeth y sector preifat a'r sector cyhoeddus i godi'r materion hyn yn briodol yn eu timau a'u cymunedau, gan ddarparu arweiniad ymarferol clir ar yr hyn y mae angen i unigolion, cymunedau, timau cyngor a busnesau ei wneud.

Mae angen amser ac adnoddau i gefnogi'r gwaith yma - ac eto mae prosesau'n parhau i fod yn rhy frysiog. Uchelgais Gogledd Cymru fu'n rhan o broses weledigaeth OECD Cymru 2037 (a allai fod wedi cael ei hysbysu'n well gan adroddiadau Tueddiadau'r Dyfodol) ond dim ond ychydig wythnosau o rybudd oedd ganddynt i gymryd rhan felly nid oedd unigolion / sefydliadau allweddol yn gallu bod yn bresennol oherwydd gwrthdaro calendr. Yn yr un modd, gallai'r broses sy'n datblygu'r Fframweithiau Economaidd Rhanbarthol fod wedi'i seilio'n fwy cadarn mewn dadansoddiadau senario yn y dyfodol.

Er y gall Bargeinion Rhanbarthol/Dinesig a Pharthau Buddsoddi gynnig cyfleoedd i hyrwyddo uchelgeisiau'r Economi Gwyrdd fel y nodir yn yr adran uchod, rhaid i ni hefyd gydnabod bod (1) prosiectau adeiladu a seilwaith yn cynhyrchu hyd at 50% o allyriadau carbon y DU (2) bod [manteision cyflymu datgarboneiddio yn gyson yn gorbwyso'r Costau \(imf.org\)](#). Felly, rydym mewn perygl o danseilio uchelgeisiau'r Economi Gwyrdd oni bai bod buddsoddiadau o'r fath yn cael eu cynllunio a'u cyflawni mewn modd sy'n gyson â'r Ddeddf Llesiant.

Yn hytrach

Mae profiad Gogledd Cymru yn dangos y gall [sgrinio prosiectau yn gynnar](#) ar gyfer eu costau llawn (gan gynnwys allyriadau ac effeithiau bioamrywiaeth) a buddion (gan gynnwys swyddi, buddsoddiad ayb) yn gynnar (e.e. Achos Amlinellol Strategol) arbed costau dylunio, cynllunio ac ymgysylltu sylweddol (gan gynnwys adnoddau awdurdodau lleol) drwy ddatblygu prosiectau

sy'n wirioneddol debygol o gyflawni'r buddion amgylcheddol ac economaidd yn unig. Mae ymchwil diweddar sylweddol yn dangos bod [parhau i ysgaru realiti amgylcheddol o benderfyniadau economaidd yn tanseilio economïau rhanbarthol yn ddramatig](#), a bydd hyn yn gwaethygu cyn iddo wella.

Mae cyflwyno'r [dull arloesol a arweinir gan Uchelgais Gogledd Cymru ac Arup](#) wedi dangos cyfnodau allweddol i asesu a dylanwadu ar leihau allyriadau mewn prosesau datblygu prosiectau seilwaith, a gydnabyddir fel [un o dair astudiaeth achos arweinyddiaeth yng nghanllawiau seilwaith carbon cenedlaethol PAS 2080](#). Mae'r cyfnodau allweddol yn cynnwys:

- Cynnwys allyriadau mewn dadansoddiadau economaidd (cymarebau cost budd-daliadau) a ddefnyddir i brofi hyfywedd prosiectau
- Cwmpas dylunio sy'n gofyn am allyriadau gweithredol sero net, llai o enillion net carbon a bioamrywiaeth (gan osgoi costau ôl-ffitio diweddarach)
- dogfennaeth gaffael sy'n cymell dewis carbon isel, natur gadarnhaol o ddeunyddiau a chyflenwi prosiectau fel elfennau craidd (hybu sgiliau rhanbarthol)
- dogfennaeth gaffael sy'n cynnwys cyfleoedd gwerth cymdeithasol sy'n gysylltiedig â datgarboneiddio / sgiliau ac effeithiau natur positif.

3. Pa gamau y dylai Llywodraeth Cymru eu cymryd i gefnogi datblygiad cadwyni cyflenwi yng Nghymru mewn sectorau economi gwyrdd?

Camau gweithredu'r sector adeiladu:

- Fframwaith Polisi:** Dylai Llywodraeth Cymru fod yn uchelgeisiol wrth bennu polisiau i gymell arferion adeiladu cynaliadwy a sicrhau cysondeb ar draws rhaglenni a ariennir (e.e. Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu, Bargeinion Twf, Porthladdoedd Rhydd a Pharthau Buddsoddi). Gallai hyn gynnwys gosod targedau ar gyfer lleihau carbon, effeithlonrwydd ynni, lleihau gwastraff a chadwraeth bioamrywiaeth o fewn y sectorau dylunio ac adeiladu. [Uchelgais Gogledd Cymru a osododd y targedau canlynol ym mis Mawrth 2021 ac mae'n canfod y gall partneriaid y Cynllun Twf a chwmnïau adeiladu yng Nghymru gyflawni yn eu herbyn](#): allyriadau gweithredol sero net, gostyngiad o 40% mewn carbon corfforedig (o darged Cyngor Adeiladu Gwyrdd 2030) ac Enillion net Bioamrywiaeth o 10% (o achos busnes DEFRA) – gweler nodyn yn (2) uchod am yr eiliadau allweddol i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r targedau.
- Datblygu'r gadwyn gyflenwi:** Er ei fod yn hanfodol cymell cynhyrchion a gwasanaethau adeiladu cynaliadwy trwy gaffael e.e. [NEC/X29](#), mae risgiau na fydd gan fusnesau lleol y sgiliau a'r gallu i'w cyflawni i feini prawf cynaliadwyedd arloesol. Mae angen cefnogaeth sylweddol i ddatblygu cadwyni cyflenwi lleol ar gyfer deunyddiau a chynhyrchion adeiladu cynaliadwy, gan gynnwys cymhellion hyfforddi a datblygu, a meithrin partneriaethau rhwng dylunwyr, cyflenwyr, gweithgynhyrchwyr, a chwmnïau adeiladu. Mae Uchelgais Gogledd Cymru a'i bartneriaid wedi cynnal digwyddiadau ymgysylltu rhithiol ac ar y safle i gyfeirio cyflenwyr posibl at y targedau a'r dull mesur mae wedi'i ddatblygu i gefnogi'r cyflenwyr hynny i gyflawni'n effeithiol.
- Buddsoddi mewn Ymchwil a Datblygu a gweithgynhyrchu deunyddiau carbon isel:** Mae cyfnewid fframiau dur â phren (a allai ysgogi'r galw am bren Cymreig) yn cael ei archwilio gan rai o brosiectau'r Cynllun Twf o ganlyniad i gymhwyso ein methodoleg allyriadau. Fodd bynnag, dylid nodi y gall defnyddio deunyddiau newydd olygu costau profi ychwanegol neu risg y bydd angen eu disodli os yw'r deunydd newydd (carbon is) yn methu mewn rhyw ffordd - mae cost ynghlwm â'r risg sy'n gysylltiedig â deunyddiau/prosesau newydd.

Amaethyddiaeth gynaliadwy a gweithredoedd garddwriaeth:

- a) **Gallai cynyddu cynhyrchiant ffrwythau a llysiau Cymru i gaffael y sector cyhoeddus** (ysgolion ac ysbytai) ddarparu graddfa'r galw sy'n cymell mwy o gynhyrchu garddwriaeth gan ffermwyr Cymru, naill ai trwy arallgyfeirio uniongyrchol neu drwy bartneriaethau (CSAs) gyda thyfwrwr lleol – yn ogystal â chefnogi plant iachach drwy leihau'r defnydd o fwyd wedi'i brosesu drwy brydau am ddim mewn ysgolion. Gallai cynhyrchu peth o'r bwyd sy'n cael ei fewnforio i'r DU ar hyn o bryd ddarparu data Synnwyr Bwyd Cymru i gyflogaeth ar [lwybrau cyflogaeth i arddwriaeth, gan nodi'r potensial ar gyfer 3.2 swydd yr erw \(tua 1000 o swyddi ledled Cymru\)](#) drwy gynyddu nifer y gerddi marchnad, a llwybrau cyflogaeth i bobl sy'n cael trafferth gydag iechyd meddwl. Cyfyngiadau i raddfa yn yr ardal hon yw mynediad cyson i dir, cyfyngiadau ar gyllid y llywodraeth (nid yw cymorthdaliadau'n berthnasol gan fod y rhan fwyaf o erddi'r farchnad yn llai na 5 erw), a [mynediad at weithwyr hyfforddi / medrus](#).
- b) **Buddsoddi mewn cyfleusterau cynhyrchu** - Gall prosiectau fel Hwb Economi Wledig Glynllifon gefnogi arallgyfeirio ar gyfer ffermwyr a graddio cynhyrchwyr lleol i fusnesau bach a chanolig. Mae angen ystyried capasiti lladd-dy a chyfleusterau prosesu cig eraill hefyd i gadw ac adeiladu gweithlu medrus yn y sector hwn, a chadw gwerth cynhyrchion da byw carbon is (sy'n cael eu bwydo gan laswellt) yng Nghymru.
- c) **Gweler hefyd yr adran sgiliau isod**

4. Pa heriau sgiliau sy'n bodoli mewn perthynas â throsglwyddo i economi gwyrdd? Pa gamau y dylid eu cymryd, a chan bwyt, i sicrhau bod y sgiliau yno i fodloni gofynion cynyddol economi werdd?

Ynghyd â newid demograffig a datblygiadau mewn technoleg, mae'r newid i sgiliau gwyrdd yn duedd allweddol i drawsnewid yr economi a'r farchnad lafur. Nid yw'r angen am sgiliau gwyrdd yn ymwneud â swyddi gwyrdd newydd yn unig, ond hefyd gwyrddu rolau presennol, cynyddu twf economaidd a chynhyrchiant, a chreu cyfleoedd i bobl o bob cefndir. Wrth i ni symud tuag at sero-net, mae rôl ysgolion, cynradd ac uwchradd, addysg bellach, addysg uwch, a darparwyr prentisiaethau wrth arfogi pobl ifanc â'r sgiliau gwyrdd sydd eu hangen ar gyflogwyr yn hanfodol.

Mae Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar gyflawni'r camau gweithredu a fynegir yng nghynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net Cymru. Mae'r 7 sector allyriadau blaenoriaeth a meysydd datblygu blaenoriaeth wedi'u mynegi a dylai pob partner a rhanddeiliad weithio o fewn y cynllun gweithredu hwn i wneud newidiadau angenrheidiol. Mae nodi cerrig milltir allweddol yn elfen hanfodol wrth helpu i gynllunio a deall anghenion sgiliau. Dylai'r cerrig milltir hyn gael eu gosod gan Lywodraeth Cymru.

Mae gan Ogledd Cymru ganran ychydig yn uwch o bobl sy'n gweithio mewn sectorau sy'n debygol o fod yn agored i bontio gwyrdd na'r cyfartaledd yng Nghymru. Mae'r gwaith adeiladu yn cyflogi canran ychydig yn uwch o bobl yn y rhanbarth ar 13.4% o'i gymharu ag 11. 5% yng Nghymru. Mae amaethyddiaeth yn 4.4% yn y rhanbarth o'i gymharu â 3.1% yng Nghymru. Dyma rai enghreifftiau sy'n awgrymu y gallai cyfran uwch o weithwyr yng Ngogledd Cymru fod mewn perygl o gael eu heffeithio gan y newid os na allwn ail-sgilio'r gweithlu presennol.

Heriau Sgiliau Allweddol:

- **Gwell dealltwriaeth o'r anghenion sgiliau sy'n dod i'r amlwg a mynd i'r afael ag ail-sgilio a darparu sgiliau yn y dyfodol** - Mae cyfeiriad teithio i gyflawni'r ymrwymadau sgiliau sero net ymhellach ar y blaen mewn rhai sectorau allyriadau nag eraill. Mewn rhai sectorau mae dryswch ymhlith gweithwyr, diwydiant, busnesau a rhanddeiliaid ar gyfeiriad teithio a sut y gallai'r newidiadau hyn effeithio ar sgiliau eu gweithlu neu lwybr gyrfa unigolyn. Mae ymgynghoriad Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru gyda chyflogwyr yn y rhanbarth wedi nodi bylchau sgiliau ar draws pob sector ac wedi pwysleisio pwysigrwydd eu hadnabod a'u llenwi, fodd bynnag, mae angen mwy o fanylion ar y cymwysterau sydd eu hangen. Mae angen deall anghenion ail-sgilio er mwyn caniatáu i unigolion ymateb i gyfleoedd yn y farchnad lafur. Mae hefyd angen datblygu gweithlu'r dyfodol drwy ddatblygu'r cwricwlwm mewn ysgolion, AB ac AU. Bydd gofynion sgiliau yn parhau i esblygu wrth i ddatgarboneiddio gyflymu ac mae angen deall beth yw'r anghenion sgiliau hyn a sut y gallwn ddefnyddio sgiliau trosglwyddadwy yn llawn i ganiatáu i'r system sgiliau ymateb a chyflawni'n effeithiol. Mae deall y darlun hwn ar draws pob sector yng Nghymru yn her ar hyn o bryd. Rydym yn aros am ymateb ymgynghoriad Sgiliau Sero Net a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru y llynedd, ond gobeithio y bydd hyn yn cyfleu cyfeiriad ac ystod o anghenion sgiliau gan sectorau sy'n ofynnol i gefnogi'r gweithlu presennol ac yn y dyfodol. Yna bydd angen i Lywodraeth Cymru greu polisi a deddfwriaeth sy'n gwreiddio hyn yn y system sgiliau yng Nghymru,
- **Mae angen i system sgiliau yng Nghymru fod yn hyblyg** - mae angen i'r System Sgiliau yng Nghymru addasu i anghenion sy'n newid. Mae amryw o gronfeydd cyllid ar gael i gefnogi'r ddarpariaeth sgiliau yng Nghymru sy'n galonogol ond mae angen i ni sicrhau bod yr holl **gyllid** yn cael ei gydlynu a bod y system yn ddigon hyblyg i ddiwallu anghenion datblygol y diwydiant a galwedigaethau newydd sy'n dod i'r amlwg mewn ffordd gynaliadwy. Bydd angen micro-gymwysterau a rhaglenni hyfforddi eraill sydd wedi'u teilwra i sgiliau sero net ar draws sectorau a bydd angen i'r system hefyd ystyried dysgu gydol oes a DPP parhaus i sicrhau bod y gweithlu'n cadw i fyny â'r dirwedd sgiliau sy'n esblygu. Mae'r trawsnewid yn gofyn am weithlu sy'n fedrus yn egwyddorion economi gylchol, llenyddiaeth ddigidol a chynaliadwyedd ac mae angen i'r rhain ymwreiddio ar draws y system, boed hynny AB, AU, Prentisiaeth / Dysgu Seiliedig ar Waith. Mae rôl yma i Lywodraeth Cymru ond hefyd i sefydliadau addysg bellach ac addysg uwch a darparwyr hyfforddiant a rhanddeiliaid ehangach.
- **Llwybrau a Chyngor Gyrfaoedd Clir** – Mae angen cefnogi'r system sgiliau newidiol gyda llwybrau clir a buddsoddiad mewn sgiliau newydd a sicrhau bod unigolion yn cael trosglwyddiad di-dor o ysgolion i addysg ôl-orfodol. Mae hyn yn cynnwys yr angen i gyflymu'r llwybrau gyrfaoedd a gwybodaeth presennol mewn ysgolion o amgylch pob gyrfa sy'n gysylltiedig â'r **economi** gwyrdd. Mae cael y wybodaeth, y cyngor a'r arweiniad gyrfaoedd cywir yn hanfodol, gan sicrhau bod pobl ifanc yn deall y cyfleoedd sydd ar gael iddynt a'r sgiliau sy'n ofynnol gan sectorau penodol.

Mae angen dull partneriaeth i sicrhau'r newid hwn. Bydd angen i ddiwydiant a sectorau gytuno ar yr ystod o sgiliau sydd eu hangen i gefnogi'r gweithlu a rhannu gwybodaeth a chreu atebion ar y cyd â Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill. Dyma nod Cynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net Llywodraeth Cymru sy'n mynegi map ffordd clir sy'n nodi sefyllfa sgiliau manwl gyfredol ar gyfer pob sector yng Nghymru, pa sgiliau sydd eu hangen yn y tymor byr a'r tymor hir a sut y bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy weithio mewn partneriaeth parhaus.

Prif ffrydio Llythrennedd Carbon a bioamrywiaeth

Mae bwlch brys a beirniadol yn prif ffrydio llythrennedd carbon a bioamrywiaeth ar draws pob sector. Mae lefelau isel o ddealltwriaeth ynghylch sut mae gan bob caffael rywfaint o effaith ar garbon a bioamrywiaeth yn golygu bod penderfyniadau buddsoddi yn parhau i gael eu gwneud heb ddealltwriaeth lawn o'r goblygiadau ar gyfer llwybrau datgarboneiddio, gan flaenoriaethu nodau economaidd tymor byr yn unig. Mae hyn yn tanseilio nodau economi gwyrdd yn sylweddol. Mae costau hefyd yn cynyddu ar gyfer y sectorau cyhoeddus a phreifat gan fod hyd yn oed penderfyniadau sylfaenol yn gofyn am ymgynghorwyr drud – yn enwedig gan fod ymgynghorwyr gwybodus, carbon a bioamrywiaeth llythrennog bellach yn cael eu gordanysgrifio. Dylid cymell y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar draws pob sector preifat a chyhoeddus i gael cynlluniau llythrennedd carbon a bioamrywiaeth ar waith ar gyfer eu busnes - o lythrennedd sylfaenol, trwy asesiadau carbon cylch bywyd / ennill net bioamrywiaeth (neu fudd net), i wneud penderfyniadau strategol. Hyd yn oed lle mae hyn yn cael ei ddarparu (e.e. drwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru) mae niferoedd isel yr hyfforddiant yn peri pryder.

5. Beth fydd ei angen ar weithwyr a chyflogwyr i sicrhau trosglwyddiad cyfiawn i economi sero net, a pha gamau y dylai Llywodraeth Cymru eu cymryd i gyflawni'r elfennau hyn sydd o fewn ei phwerau datganoledig?

- a) **Datblygu sgiliau a hyfforddiant:** Fel y nodir uchod, mae angen i swyddi newydd mewn diwydiannau cynaliadwy ddisodli'r rhai a fydd yn cael eu colli mewn sectorau traddodiadol sy'n cael eu pweru gan danwydd ffosil. Bydd angen cyfleoedd ar weithwyr i ail-sgilio ac uwch-sgilio i addasu i ddiwydiannau a thechnolegau newydd. Mae angen mapio'n ofalus (e.e. [Paratoi ar gyfer pontio cyfiawn yn Swydd Efrog a'r Humber | New Economics Foundation](#)) a bydd angen buddsoddiad parhaus yn y sector cyhoeddus a phreifat mewn rhaglenni hyfforddi sy'n canolbwyntio'n benodol ar ynni adnewyddadwy, amaethyddiaeth gynaliadwy ac adeiladu gwyrdd.
- b) **Rhwydi cymorth i weithwyr a diogelwch cymdeithasol:** Dylai fod rhwydi diogelwch cymdeithasol cadarn ar waith i gefnogi gweithwyr a allai gael eu dadleoli yn ystod y cyfnod pontio. Gallai hyn gynnwys budd-daliadau diweithdra, gwasanaethau lleoliad gwaith, a chymorth ariannol ar gyfer ail-hyfforddi. Enghraifft o hyn yw'r galwadau diweddar am Incwm Sylfaenol Cyffredinol i ffermwyr wrth iddynt lywio'r broses o bontio i amaethyddiaeth carbon is e.e. [mae ffermwyr Prydain eisiau incwm sylfaenol i ymdopi â brwydrau ar ôl Brexit](#)

Ar gyfer Llywodraeth Cymru, mae'r camau gweithredu o fewn ei phwerau datganoledig i hwyluso trosglwyddiad cyfiawn yn cynnwys:

- **Buddsoddi mewn Seilwaith:** Gall y llywodraeth fuddsoddi mewn seilwaith ynni adnewyddadwy, trafniadaeth gyhoeddus, ac adeiladau ynni-effeithlon i greu swyddi a lleihau allyriadau carbon – gan sicrhau bod y buddsoddiadau wir yn cefnogi llwybrau at economi werdd carbon is, sy'n bositif i natur.
- **Cefnogaeth ar gyfer ynni adnewyddadwy:** Fel y trafodwyd uchod, dylai'r llywodraeth barhau i ddarparu cymhellion i gymunedau a busnesau fuddsoddi mewn prosiectau ynni adnewyddadwy, fel ffermydd gwynt a solar, a chefnogi ymchwil a datblygu mewn technolegau ynni glân. Dylai buddsoddiadau o'r fath ystyried blaenoriaethu sectorau strategol ynni a'r economi sylfaenol fel busnesau bwyd i gefnogi fforddiadwyedd bwyd a meithrin gwytnwch yn

y sector. Bydd angen cymorth ar gymunedau - yn enwedig cymunedau bach a gwledig - i ariannu astudiaethau dichonoldeb a sefydlu cwmnïau ynni lleol.

- **Polisiâu caffael gwyrdd:** Gall y llywodraeth weithredu polisiâu caffael gwyrdd i flaenoriaethu prynu nwyddau a gwasanaethau sydd ag ôl troed carbon isel, gan gefnogi busnesau sydd wedi ymrwymo i gynaliadwyedd. Fel y trafodwyd uchod, gellir cysylltu hyn â chefnogi caffael bwyd iachach heb ei brosesu i ysgolion a lleoliadau gofal iechyd.
- **Ystyriaethau iechyd:** Wrth i gostau byw ac argyfyngau hinsawdd barhau, byddant yn debygol o barhau i effeithio ar iechyd meddwl a chorfforol pobl, a bydd angen buddsoddiad pellach i gefnogi lles a llwybrau gweithwyr yn ôl i'r gwaith. Fel sy'n cael ei gofnodi'n dda, mae Cymru (a'r DU) wedi dod yn ddibynnol ar fwyd rhad o ansawdd isel sy'n sbarduno materion iechyd fel gordewdra. Ac eto - os nad yw'n cael ei reoli'n rhagweithiol - gallai costau cynyddol bwyd iachach, mwy cynaliadwy a gynhyrchir yn lleol waethygu'r argyfwng costau byw i aelwydydd bregus. Mae dosbarthu parseli bwyd i'r rhai sydd mewn gwaith ac nid yn dibynnu'n fawr ar wirfoddolwyr, ac mae effaith gyfunol prisiau ynni a bwyd cynyddol wedi golygu gostyngiad mewn cyfran mewn gwarged bwyd beth bynnag. Os [bydd archfarchnadoedd yn gallu trethu gwarged bwyd](#) sy'n mynd i aelwydydd bregus, a ellid defnyddio treth i gymell ffermwyr i gyfrannu mwy o fwyd i gadwyni cyflenwi lleol i'r teuluoedd bregus hynny? Gallai hyn helpu i leihau gwastraff yn y ffynhonnell, lleihau milltiroedd bwyd a chynyddu cyflogaeth leol trwy ganolfannau dosbarthu/cynhyrchu.

6. Sut y bydd angen i Lywodraeth Cymru weithio mewn partneriaeth ag eraill i wireddu potensial yr economi gwyrdd a chyflawni cyfnod pontio cyfiawn? I ba raddau y mae'r gwaith partneriaeth sydd ei angen yn cael ei wneud?

Mae'r Bargeinion Twf Rhanbarthol yn cymhell gweithio mewn partneriaeth ar draws rhanbarthau. Er bod hyn yn dal i fod yn ffordd gymharol newydd o weithio (3 blynedd), rydym wedi gweld gwerth yn cael ei greu eisoes gydag enghreifftiau, dysgiadau ac arbenigedd yn cael eu rhannu ar draws sefydliadau - hyd yn oed lle y gallai cystadleuaeth fod wedi digwydd fel arall. Mae partneriaid wedi dod at ei gilydd i gyd-gyflawni prosiectau'r Cynllun Twf, e.e. tri busnes sector preifat ac ymddiriedolaeth elusennol yn cydweithio i gyflawni prosiect y Rhwydwaith Talent Twristiaeth.

Mae partneriaid hefyd wedi cael cymorth i gymryd rhan mewn cynigion cydweithredol am gyllid pellach e.e. cyllid Partneriaethau Bwyd ar draws holl awdurdodau lleol Gogledd Cymru, a phartneriaeth Partneriaeth Arloesedd Lleol Cymru Wledig (LPIP) dan arweiniad Prifysgol Aberystwyth sy'n edrych ar drawsnewidiadau sero net.

Wedi'i lywio gan brofiad yn y sector datblygu rhyngwladol, canfu [Adolygiad Partneriaeth y Gymdeithas Sifil \(Tachwedd 2016\)](#) fod cymhlethdod a graddfa heriau datblygu byd-eang yn gofyn am ddod â chymwyseddau unigryw'r sectorau preifat, cyhoeddus a'r trydydd sector at ei gilydd ac arwain at gynnydd cyflym mewn cyllid gan DFID ar gyfer gweithio arloesol a chydweithredol e.e. [UK Aid Connect - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) – enghraifft o gyllid consortia a [chwestiynau cyffredin sy'n](#) ddefnyddiol wrth esbonio sut mae'r darn consortia yn gweithio. Os caiff ei strwythuro a'i weithredu'n dda, mae consortia yn darparu cyfleoedd i sefydliadau/busnesau llai feithrin profiad a gallu.

Risg sylweddol i osgoi o'r profiad mewn datblygiad rhyngwladol yw actorion mawr sy'n rheoli'r holl gyllid. Mae'n hanfodol darparu cefnogaeth gallu gynnar a sylweddol i chwaraewyr llai.

7. Dywed Llywodraeth Cymru y bydd yn wynebu cyfyngiadau cyllidebol sylweddol yn y tymor byr. Sut y dylai flaenoriaethu buddsoddiad i gefnogi datblygiad yr economi werdd dros y tymor byrrach a thymor hirach? Pa ddulliau arloesol o ariannu y gellid eu hystyried i sicrhau'r buddsoddiad a'r buddion posibl mwyaf posibl?

Penderfyniadau mwy cadarn ar y porth ynghylch a fydd prosiectau'n gwireddu buddion twf addewid (swyddi, buddsoddiad ac ati) ochr yn ochr ag ystyriaethau datgarboneiddio ac ecwiti.

Bydd blaenoriaethu buddsoddiad yn yr economi werdd o fewn cyfyngiadau cyllidebol cyllidol a chyfyngiadau cyllidebol yn gofyn am ddyrannu adnoddau yn strategol a strategaeth gyfathrebu gadarn wedi'i llywio gan arbenigedd newid ymddygiad.

Canolbwytio ar Brosiectau Effaith Uchel: Nodi prosiectau effaith uchel a all sicrhau buddion amgylcheddol ac economaidd sylweddol yn y tymor byr. Bydd hyn yn cynnwys buddsoddiadau mewn seilwaith ynni adnewyddadwy, uwchraddio effeithlonrwydd ynni ar gyfer seilwaith cyhoeddus beirniadol, a mentrau trafndiaeth cynaliadwy. Buddsoddi i adeiladu gwytnwch rhanbarthol yn y tymor canolig i'r tymor hwy gan ystyried addasu (amddiffynfeydd llifogydd, systemau draenio ac ati), dal carbon, cynefin ar gyfer bioamrywiaeth a chynhyrchu bwyd.

Partneriaethau Cyhoeddus-Preifat: Cydweithio â'r sector preifat i drosoli cyllid ychwanegol ar gyfer prosiectau gwyrdd. Gall partneriaethau cyhoeddus-preifat helpu i rannu'r baich ariannol a denu buddsoddiad preifat mewn ynni adnewyddadwy, seilwaith cynaliadwy, a mentrau gwyrdd eraill. Mae hefyd yn cefnogi mentrau yn y gymuned i feithrin gwytnwch i effeithiau newid yn yr hinsawdd megis cyllid ar gyfer prosiectau addasu a arweinir gan y gymuned, rhaglenni addysg hinsawdd ac ymwybyddiaeth, a meithrin gallu ar gyfer sefydliadau lleol.

Cymhellion ar gyfer Arloesi Gwyrdd: Darparu cymhellion ariannol i fusnesau arloesi a datblygu technolegau gwyrdd. Gallai hyn gynnwys grantiau, cymhellion treth, a chyllid ymchwil i gwmnïau sy'n gweithio ar ynni adnewyddadwy, cludiant glân, ac amaethyddiaeth gynaliadwy.

Bondiau Gwyrdd a Mecanweithiau Ariannu: Mater bondiau gwyrdd i godi cyfalaf ar gyfer prosiectau gwyrdd. Mae bondiau gwyrdd wedi'u clustnodi'n benodol ar gyfer mentrau sy'n gyfeillgar i'r amgylchedd a gallant ddenu buddsoddwyr sy'n gyfrifol yn gymdeithasol. Yn ogystal, archwilio mecanweithiau ariannu arloesol eraill fel benthyciadau gwyrdd, crowdfunding, a buddsoddi effaith.

Buddsoddi mewn Ymchwil a Datblygu: Dyrannwch adnoddau i ymchwilio a datblygu mewn technolegau ac arferion gwyrdd. Trwy fuddsoddi mewn arloesi, gall Llywodraeth Cymru leihau costau a chyflymu'r newid i economi werdd yn y tymor hir.

Datblygu Sgiliau a Hyfforddiant: Blaenoriaethu buddsoddiad mewn rhaglenni datblygu sgiliau a hyfforddiant i gefnogi'r newid i economi werdd. Gallai hyn gynnwys cyllid ar gyfer hyfforddiant galwedigaethol mewn ynni adnewyddadwy, effeithlonrwydd ynni, a diwydiannau cynaliadwy eraill i sicrhau bod gan y gweithlu y sgiliau sydd eu hangen ar gyfer swyddi gwyrdd.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 8

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon